

ÖRTÉNETI APOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi Iroda: Lyceumi nyomda. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

A FEKETE KÖNYV.

Br. Kemény István emlékiratai
1848—49-ből.

Közl: K. Papp Miklós.

(Folytatás.)

Özv. Veress Mihályné, László Jullának ő cs. fenségéhez erdélyi legmagasb körútja al kalmával benyújtott kérése.

n férjemmel, gyógyszerész Veress Mihálylyal N.-Enyeden laktam, de 1848 nov. 8-án elhagyók anyavárosunkat, miután a kis-enyedi és zalathnai gyilkolásokról biztos tudomást vettünk; a mikor is az első helyen oct. 18-án, a másodikon 21-én oly sok békés polgár esett áldozatul. Hozzám tartozóim közül senki nem elegyedett a politikába és ezért minden gond nélkül ott maradhattunk volna, de mindenki menekült Enyedről, mert a Kis-Enyed példája, hol száz és néhány és a Zalathnái, hol száznál több polgár, köztök öregek, nők, leányok, gyermekek, csecsemők kegyetlenül legyilkoltattak, mindenkint félelembe ejtettek.

Azon tudat, hogy N.-Enyed semminemű hibába nem esett, nem volt elég biztosíték, mert a kis-enyediek és zalathnaiak minden vétek nélkül lemészároltattak.

Kolozsvárt elvászotém kedves férjemet, ki betegen kelvén fel ágyából, indult útnak és az út viszontagságai s a folytonos gond eltevék láb alól.

Miután Wardener tábornok Kolozsvárra bevonult, minket katonai fedezet alatt Enyedre visszaküldött, s miután megtudtuk, hogy a fegyverek beadatni parancsoltattak, a császári lobogók kitűzettek, új hivatalnokok nevezettek ki; szóval a régi rend helyre állott, azon reményben voltunk, hogy ezután csendesesen békében élhetünk. De az osztrák sereg 1849 január elején elhagyá N.-Enyedet, 20 polgárt vive kezesül és január 8-án a hirhedt rablócsorda vezető Axintye 6000 embernek rendelt szállást a városban.

Elképzelheti felséged félelmünket; miután ezen barbar csorda által Enyed környékén mintegy 2500 intelligens ember öletett le; mindnyájunk kis vagyónakja elásásához fogtunk és készültünk a halálra. De csakhamar megnyugtattattunk. Axintye egy még maig is meglevő levelet küldött a város birájának Hanknak, melyben biztosítja a várost, hogy egyetlen oláhot sem enged be; ezen ígéletben bizya, a csalást észre nem véve, lenyugodtunk, de éjjel 11 óraker az Axintye és Prodán hordájából több ezerezen a városra rohantak, azt felgyújták és elkezdődött a legszonyubb vérfürdő, rablás és gyilkolás.

Házamba is betörték, engem a boltba hurczoltak s a legnagyobb szitkozódás és durvasággal pénzt követeltek és a mi kis értékes holmim volt egy zsákba rakták, melyet nekem kellett tartanom; ekkor a boltban égő lámpára löttek és mintegy jeladásra egész családom végromlása kezdődött; soha nem láttam többé két fiamat; mindketten meggyilkoltattak; én a pinczébe rejtöttem

és onnét láték egy szétszórt ruháju nőt lándzsával átszuratni, ezeket kiabálva: „igy fogunk minden magyar nővel elbánni.“ Egy oláhné meglátott és megmutatott a férfiaknak, de egy ezek közül visszataszított a pin-czébe e szavakkal: „Nem tudjátok-e, hogy a tribunok csak a férfiak megölését parancsolák.“

Bódultan szaladtam az utcán fel, véletlenül 70 éves öreg anyámra bukkanék, de csak azért, hogy szemtanuja legyek meggyilkoltatásának, mert ő is szemem előtt ütett agyon. Így vesztém én el a nélkül, hogy hibás lettem volna; férjemet, anyámat, gyermekeimet és minden vagyonomat. Zalathnán László nevű testvérem is meggyilkoltatott kis fiával, jóllehet a zalathnaiak mindig békés polgárok voltak s nagyobb részök cs. hivatalnok. Csak rablási vágy és öldöklési szándék vezette a barbarokat; és hogy a nemesség legyilkolásánál sem időkorra, sem nemre, nemzetiségre vagy vallásra nem volt tekintet, bizonyítja a következő kimutatás.

(A kimutatás itt azért nincs ide mellékelve, mert a zalathnaiak iszonyu lemészároltatásánál ott van.)

Látja felséged a szerencsétlent lábai előtt és legalázatosabb kérését legkegyelmesebben hallgassa meg; a n.-enyedi gyilkolásoknak, hol anyám, gyermekeim és a zalathnainak, hol testvérem és öcsém megölettek, végére járni és Axentyét, ki hordáját Enyed pusztítására kiküldé és a rabló, gyujtogató gyilkosságot egy csak $\frac{1}{2}$ órára fekvő faluból Csombordról nyugodtan nézte, megbüntetni és nekem, ki minden vagyonom és javam elvesztettem és ki éltetemet sem tudom fenntartani, egy kis segedelmet legkegyelmesebben elrendelni kegyeskedjék.

Özv. Péterfi Lászlóné, Besenyei Róának ő cs. k. felségéhez legmagosb erdélyi körutja alkalmával beadott kérelme.

Második férjem, Péterfi László tanár, 1848 octoberben kocsárdi jószágán volt, hogy néhány ezer forintját biztos helyre magához vegye, mert előre félt Enyednek, fájdalom csakhamar bekövetkezett szerencsétlenségétől és nehezen gyűjtött pénzecskejét bizto-

sítani kívánta; de későn, mert éppen akkor történt a nemesség lemészároltatása és ezek közt szerencsétlen férjem is agyonütött; pénzét pedig egy kocsárdi lakós, Borz és az oda való oláh pap elrabolták. Hogy milyen kegyetlenség folyt ott, az ide mellékelt kimutatásból kitetszik.

Kimutatása az O-Kocsárdon megölt szerencsétleneknek:

1. Kardos Dániel és fia	65 éves.
2. Kardos Elek	32 "
3. Kardos János	44 "
4. Ács Sándor és neje	36 "
5. Heves Juliánna, fiaik	— "
6. Ferencz	7 "
7. József	4 "
8. Özv. Ács Sándorné	70 "
9. Kövér Dánielné és fia	53 "
10. Kövér Sándor	20 "
11. Péterfi László	60 "
12. Szakács István	60 "
13. Józsa István	43 "
14. Wida Károly	46 "
15. Wida Miklós és neje	40 "
16. György Eszter	40 "
17.) két gyermekök	— "
18.) két gyermekök	— "
19. Kiss Ferencz és neje	38 "
20. N. N.	— "

Ez alkalommal a fönne elsoroltakon kívül még mintegy negyvenen gyilkoltattak le.

A kis-enyedi és zalathnai mérszárlások a kiállott fájdalmak miatt különben is beteges kedélyemre oly rémitőleg hatottak, hogy 1848 november havábau szülőhelyem N.-Enyedet elhagytam, hová csak az Urbán ezredes által rendelt katonai fődözet alatt tértem vissza. Ártatlanságunk érzetében, s mivel tudtam, hogy a magyarok N.-Enyeder a forradalomkor senkit sem végeztek ki, de sőt senkivel sem méltatlankodtak, s mert láttam, hogy a feketesárga lobogó ki van tűzve, a fegyverek beszolgáltattak és a hűség esküje letétetett, bennem is visszatért a nyugalom, hogy a csalódás aztán reám csak annál fájdalmasb benyomást tegyen. A cs. k. sergek az 1849. év első napjaiban visszavonultak és kezesekül 20 tekintélyes polgárt vivének el magokkal. Ekkor megjelent N.-

Enyed előtt a csordák vezénylője Axenti s megparancsolta 6000 ember számára szállást készen tartani. A megrettent polgárok megígérték, hogy mindent, a mit kívánnak, adnak, csak a beszállásolástól kímélje meg. Axenti ezt írásban megígérte, a mint ez a városi archivumban levő leveléből látható, s ez által a polgárokat annyira megnyugtató, hogy azok holmijok elásásával fölhagytak s ismét lecsendesedtek. De borzasztó volt a fölébredés egy rövid álm után. A vandál csordák ujjongása, a megkínzottak és halálra üldözöttek jajkiáltása és a fölgyújtott város tűzének recsegése ébresztének föl. Majdnem meztelenül futottunk a szabadba; én s gyermekeim dajkája vivők három gyermekeimet s vezetők 75 éves agg anyánkat; így mentünk pár ezer lépésnyire, ekkor a szerencsétlen agg a hideg és kimerültség miatt nem haladhatott tovább. „Bocsássatok vissza, szolt ő, itt számomra menekülés nem lehet, inkább haljak meg én egyedül, mint ti öten velem együtt.“ A vágy legalább gyermekeimet megmenyeni, arra kényszerite, hogy őt hátra hagyjam, később kutyáktól szétszaggatott holtteste nem messze a helytől megtaláltatt. A következő éjt az erdőben töltök, de többé nem állhatván ki a hideget, visszatértünk a városba, ott a legiszonyubb tényeknek valóán szemtanui, mindazáltal szerencsésen elértük uradalmi biránk Bukur Tódor házá; ez minket jól fogadott; de majd megjelent az elhírhedt jelenleg is N.-Enyeden lakó Istrátye; reám, ki az ágyban fekvék, czélza és pénzt kért, én oda adám neki azt, mi nálam volt, de ő ezzel meg nem elégedvén, majd egyik, majd másik gyermekemet mellőlem elrántotta, azzal fenyegetődzvén, hogy elrabolja őket tőlem, ha több pénzt nem adok, s csak akkor elégedett meg, miután fölszólitásomra az oláh szállásadó nőtől a reá bizott pénzt 100 p. f. megkapta. Hogy szerencsétlenségem mértéke beteljék, ez idő alatt első házasságomból származott fiamat Lengyel Albertet is meggyilkolták. Ő több másokkal együtt a ferenczrendiek zárdájának egyik szobájába menekült, az ablakon át megsebesítve az udvarba hurczoltattott s agyonütött; jegyese, Sándor Borbála a szerencsétlenre hajolt, hogy testével őt elfedje, mi-

közben több veszélyes fejsebet kapott. Megtört szívembe enyhítő irt csak Isten csöpögtethet, de ő felsége igazságossága és ember-szeretete elrabolt javaimhoz visszasegélhet és kieszközölheti, hogy bár rövid időre a táplálkozás gondjaitól megmenekedjem. S ez az, a miért én megtört szívvel ő felsége által hódolatteljesen ez ügyben keresetet indíttatni és elrabolt tulajdonomat mind Istrátye, ki a pénzt vevé el tőlem, mind azok által, kik boldogult férjemet megrablák, visszaadani kérem.

Üzv. Kiss Gergelynének ő felségéhez legmagosb erdélyi körutjakor benyújtott kérelme.

Boldogult férjem Kiss Gergely volt földbirtokos, mint szorgalmas földész és kocsmáros a nagy világ zajától távol Károlyfehérvár közelében Diódon élt.

Midőn a vérszomjas, rabló és vad oláh csordák Kis-Enyeden, Igenben és Zalathnán a férfiakat, védtelen nőket és ártatlan gyermekeket százanként kegyetlenül leölék, én is itt maradtam még férjemmel.

Rövid időn a magát kapitánynak kinevezett diódi oláh Szüts György férjemet és engem még több másokkal együtt befogatott.

Mit kelle e fogságban a vad és boszszuszoszomjas oláhok kegyetlenségétől szenvednünk, avval nem akarom fölséged magos figyelmét igénybe venni; e fogságból azon néhány nap mulva kibocsáttattunk.

1848 oct. 28-án a szomszéd falu lakói a csáklyaiak ismét minden diódi magyar lakóst erőszakkal befogtak, férfiakat, nőket, gyermekeket, ezek közt volt férjem s voltam én is, számra 24-et és nem a várba vittek, hol nekünk mint ártatlanoknak bizonyára igazság szolgáltatott volna ki, hanem hallatlan módon a várarkokba hurczoltak és ott két napon át szabad ég alatt tartottak. Táplálékul csak száraz közkenyeret és vizet kaptunk napjában egyszer és azt is a várbeli közkatonák könyörületből adák.

Ide jött egyike az elhírhedt Jankaszárnysegédeinek s a vérszomjas Prodán dühös titkára a gyógyszerészsegéd Wagner, ki előttünk a minket őrző oláhoknak Prodán

nevében megparancsolta: „fenjétek ki lándzsákat s legyetek készen, mert ma és holnap mindenik magyar érdemelt büntetését ki fogja állani.“ Mi erre megrettenve, a várba küldtünk és megkértük az ottani postamesternét, ki maig is él, a kétségbeesés szélén álló szerencsétlenek nevében Horák tábornokhoz fordulni, hogy ő e szörnyetegek ellen megvédjen.

Horák tábornok ur megnyugtatót minket, azt izenvén, hogy férfiak egy részét cs. k. katonai fődözet alatt Szebenbe viendik s következőleg ezek nem lesznek az oláhok bosszujának kitéve. Azonban minden másképp történt, mert a fönnemlített vérszomjas tisztje Jank és Prodánnak, a gyógyszerész segéd Wagner férjemet Kiss Gergelyt és Gál László urat, nem császári katonák vezetése alatt s nem is Szebenbe, hanem Balászfalvára küldötte. Váradja mellett mindketten az őket kísérő oláhok által agyonüttettek.

Azt hitte volna az ember, hogy lehetlenség, miszerint valakit a várból ezen csordának kiszolgáltassanak, mivel a várban haditörvényszék volt, mely őket, ha bünösök, bizonyára megbüntette volna; de azon időben semmi sem vala lehetetlen, s hogy ezt bebizonyítsam, szabadságot veszek magamnak a Krakkóban, nem távol K.-Fejérvártól, az oláhok által legyilkolt magyarok névsorát adni.

1. Pusztai István 80 éves.
2. Pusztai György 45.
3. Pusztai Sándor 40.
4. Kővári József 30.
5. Ennek neje 26.
6. József) gyermekeik
7. Mari)
8. Nagy György 75.
9. Jakots István özvegye 50.
10. Ennek leánya 10.
11. Vásárhelyi Péter 55.
12. Sükösd György neje 90.
13. Leánya Rózsa 24.
14. Király József 40.
15. Neje Sükösd Róza 30.
16. Horváth István özvegye 65.
17. Horváth István 25.
18. Szilvás Gábor 50.
19. Horváth György 30.
20. Ennek neje.
1. És gyermeke.
22. Nagy György 36 éves.
23. Neje és
- 24.)
- 25.) gyermekeik.
- 26.)
- 27.)
28. Horváth János 30.
29. Dévai Lajos 46.
30. Neje 40.
31. Gyermekeik: Lajos 16.
32. István 14.
33. Filep István 30.
34. Neje.
- 35.)
- 36.) gyermekeik.
- 37.)
38. Botos György 53.
39. Neje.
- 40.)
- 41.)
- 42.) gyermekeik.
- 43.)
- 44.)
- 45.)
46. Hidas József 36.
47. neje.
- 48.) gyermekeik.
- 49.)
50. Arany Sámuel 60.
51. Arany József, fia 36.
52. Ennek neje.
- 53.) gyermekeik.
- 54.)
55. Kőmives István 56.
56. Neje és
- 57.)
- 58.)
- 59.) gyermekeik.
- 60.)
- 61.)
62. Kádár Sámuel 48.
63. Neje.
64. Király Pál özvegye 60.
65. Fia Pál 12.
- 66.) leányai
- 67.)
68. Tibéri Sámuel 30.
69. Anyósa.
70. Neje.
71. Gyermeke.

72. Hidas József 30 éves.
 73. Neje.
 74. Gyermeke.
 75. Ajtai József 38.
 76. Bérese.
 77. Szolgálója.
 78. Timár Ferencz.
 79. Neje.
 80. Gyermeke.
 81. Pécsi Ferencz szakácsnöje 43.
 82. Beregszászi J. özvegye.
 83. Monyok István 30.
 84. Jó reményben levő neje Kiss Lászlónak.
 85. 3 éves fia.
 86. Tibéri István 60.
 87. Neje.
 88.) gyermekeik.
 89.)
 90. Kiss László 32.
 91. A ref. pap szolgálója.
 92. Ács Mária özvegy 50.
 93.) két fia.
 94.)
 95. Sütő János.
 96. Neje.
 97. Fia Károly.
 98. Nagy Sándor udvarbirája.
 99. Neje.
 100.) két gyermeke.
 101.)
 103. Jesenski Károly 50.
 103. Neje Beregszászi Eszter 48.
 104.) két gyermekök.
 105.)
 106. Nyakas János 46.
 107. Nyakas Zsigmond 30.
 108. Neje.
 109. Gyermekek.
 110. Selymeczi Istvánné 38.
 111. Annyja 60.
 112. Tamás József 80.
 113. Neje 76.
 114. Ifj. Tamás István 38.
 115.)
 116.) gyermekei
 117.)

stb. stb. stb.

Fölség! jó férjem gyilkosai szabadon járnak körül; szabadon járnak-kelnek ama rablók, kik másoknak becsületes uton szerzett vagyonát elrablák és mindenütt foszto-

gattak, míg én nyomor és inségben tengem szerencsétlen napjaimat. A legmélyebb hódolat és alázattal kérem fölségedet büntetést szabni és azon kegyes parancsot kiadni, miszerint az oláhok által elrabolt vagyonom visszaadassék és általuk minden károm jóvá tétessék.

PATAKY MIHÁLY LEVELE BR. WESSELÉNYIHEZ.

Közlő: K. Papp Miklós.

Pataki, mint köztudomású dolog, ifj. br. Wesselényi Miklós nevelője s később benső barátja volt. E levél tőle van, legalább az ő keze írása, de hogy kihez van intézve, azt nem tudom, mert a boriték hiányzik; de igen valószínű, hogy br. Wesselényihez írta, miután a zsibói levéltárban van az eredetije.

Kár, hogy a levélből hiányzik az évszám is, mert ez sok tekintetben szolgálna utmutatásul.

A levél így szól:

P. M. A valóban szerencsétlen Erdélynek jelen korban uralkodó lélekben gyenge, szívben egészen megromlott két fejei I. és M. ígéretet tettek mindent végrehajtani, hogy ha hivatalaik titulusa egész erejében a törvénytől kiszabott solemnitás szerint is consolidaltatik, ők tehát óhajtják a Dietát és hogy ez céljokhoz juttató tulajdonnal bíró legyen. Bécsben már három esztendőttől fogva folynak a conferentiák kinézéseik szerint való diaetanak organisatiójára. I. utóbbi fennlétekor nemcsak Bécsben, hanem Pozsonyban is mindjárt a coronatio után nagy főtöréssel dolgozott józanon is, részegen is ezen tárgyban. De dolgoztak abban N. és A. udvari consiliariusok is és mindezen dolgozások vagy helybehagyása vagy változtatása és iny szerint való jobbitása függ egyedül a magyar koronát de praesenti bitangló R.-től. A célzás egészben oda néz ki, hogy Erdély ausztriai haereditaria provinciává változtasson által. Ezen régi idők olta titkosan forralt ördögös kinézésnek örökre megsemmisíthetéseére válhatna Magyarországgal való egybekapcsoltatása; de készen áll Bécsben már egy munka arra, hogy a midőn a diaetán előkerül Magyarországnak azon törvényes ki-

nyilatkoztatása, hogy Erdély vele mint anyával egyesíttessék, Erdélynek Rendei ezen munkát recitálják a kívánság megczáfolására. Gondoskodtak előre az erdélyi diaetát oly repraesentatióból egybeállítani, mely ezen czélzásoknak megfelelő legyen; ki vannak már szemlélve nemcsak az új regalisták, sőt a deputatusok is. Bécsben A. már eiev nyilván s szokott fennhéjázó ventirozása szerint azt mondja: röviden fogunk mű az erdélyi diaetával bánni, terminust szabunk, melyre a regia propositiókra feleleket kinyilatkoztatassák, ezen terminuson túl nem engedjük továbbá munkálkodásokat, hanem suprema autoritate bevégezettnek declaramus a diaetát. Különös, de nem lelkes sublimitás az, hogy a diaeta fő és első objectumául az adónak újabb sistemisálását teszik, hogy így a calculusok felett való velőtlen czivódások utjára tévelytsék a fontosabb tárgyakra kívántató figyelmet. Olyforma kinézést is gyanítok, hogy a diaetai előlülőségre nézve a mostani gubern. judicialis vice praesest a politicus senatus mellé, sub eo titulo, hogy I-nak terhei enyhüljenek, áttétessék és helyette Bécsből a judicialis senatus mellé v. praesestnek N. küldetnék le, hogy a statusoknak is ő praesidiáljon. Ez egy ritka nagy eszű, éles elméjű, magát hamar feltalálni tudó ember persvadendi modum habet eximium, proponendi sagacitate pollet, Sixti Pontificis humilitatem consecatur, vafer est in corde, vltionis pernicioso affectu urgetur, religionem invicem simulacri faedae depravationis, in ore, in scriptis suis et coram assedis Romani Dalai Lamae ostentat, cum quibus arctissimum fovet faedus, et servili devinctioe profitetur illorum Hierarchico factu plenam, et illimitatam illam autoritatem, qua omne vere sanctum, omne honestum impendenti pede calcant. Corde insaciabili laborat cupidine honos nominis sui, et suorum evehendi. Ezen ember számtalanszor mondá már, hogy ő magára meri vállalni az erdélyi diaetán úgy vinni az előlülőséget, hogy az uralkodásnak minden tettszései, minden kinézései teljeseést nyernek. R. uralkodási olthatatlan szomját hogy annyival terjedtebben kielégíthesse, I-nak fiát, ki a haza tetemes veszedelmére látott nap-

fényt, maga mellé rendeltette, hogy ennél fogva annyival inkább keze közé szoríthassa Erdély felett is despotismusát, elhithetvén az azon kívül is könnyen és nékie, a lelketlen ámitónak mindent hívót, hogy ezen tulajdonkép még csak ficzkó, a lelkes kifejtődésnek egy ritka remeke és a mint az ausztriai obscurantismus körében szokássá vált azon nevezet, hogy a ki az alphabetet hiba nélkül elmondja, geniének neveztetik; ez is valóságos genie lévén, Erdély minden dolgait korán feljül való tökéletességben ismeri és ennél fogva az ő azon nagyon szerencsétlen honunk felett autocratico lubitu a dolgok valóságos minémúségekben teljes ismeretséget nyer általa, de másfelől azért is és nem hibásan számítva, hogy ezen Erdély bus firmamentumán citra calculum seu politicum, se astronomicum feltetszett cometa által az I-val való titkos egyesülésre nézve legelső kézből lehessen contactusban. N.-nak et nomine, et omine collegája A., még amannál feljebb valósága szerint festettnél is veszedelmesebben depravatus ex imo. Kész ezen lelketlen önnön interesséjének mindent feláldozni, kész generatiókra kiterjedő pusztításokkal egész familiákat elborítani, hogy maga házát auri sacra fame turpiter laborans gazdagítsa és nincs lelke irtózni attól, hogy maradékira hamis keresetet szállít. Ennek volt veszedelmes projectuma az, hogy a haereditaria provinciák dicasteriumainak normája nyomán törvényeink sérelmére, a statusok meghallgatása, megegyezése nélkül az udvari cancellaria mellé cum sede, et voto gubern. consiliariusok rendeltessenek és ezen igen sok tekintetben fekete projectumot R. teljeseésbe is hozta, mintegy nevezetes, részben készítő vehiculumot az ausztriai provinciává való átváltoztatásra. E szerint a Leopoldinum diploma által megalapított guberniale intimum Principis consilium tanácsosai ausztriai Regierungsrathi díb-dáb cathegoriára alacsonítottak oly dicasterium mellett, melyről csak annyit tudunk, hogy az ad Aulam Regis Hungariae, qua insimul principis Transilvaniae agentia. De megalacsonította az érdeklett tanácsosság essentialéját az is, hogy ezen a moralis világban amphibiumok udvari secretariusi fizetéssel tevődnek azon hely-

heztetésbe, mely nutu illorum vocatur organum principis. Egyébaránt egy főkinézés ezen nagyon veszedelmes, egészben törvénytelen intézetben az, hogy a valóságos udvari consiliariusok a haza s törvény ellenségeinek készítettessenek ezen amphibialis poston és száma amazoknak ezentul juxta mathematicam evidentiam egészen megromlott impostorokból pótolathassék ki. Ide járul az a kicsinyességnek tetsző, magában még se kicsinyesség, hogy az erdélyi cancellária épületén nem a hazai, hanem az ausztriai czimer áll, én ezért már ezelőtt tettem szót, épen mikor azon épület kívülről renováltatott. Tehát változtatni rendes ideje lett volna, akkor a néhai gróf Kemény Miklós is Bécsben lévén, azt az ajánlást tettük, hogy fogunk elegendő költséget szerezni a végre, hogy oda hazánk czimere tétessek, ez in consilio cancellariae proponáltatott is és a nagy bölcsességű tanácsnak a vala a felelete: nem lehet onnan az ausztriai czimert levenni, mivel azt még József császár tétette oda; hiszen épen József igyekezett legerőszakosabban az egész magyarhont Ausztrialisni, ellenben ő maga revocalta minden törvénytelen actusait, ennek nyomán ez is revocalódott in unum, mint nem törvényes illendőség. Erdélyben I. és az udvari cancellaria felállították a Landwährnt és effectiv áll az ottan, még pedig bizonyosabb valóságban mint az austriai haereditaria Sclaven coloniákban. Az emberi nem gyalázatjára, romlására és minden törvényesnek, minden illendőnek veszedelmeztetésére sub summo auspicio R-kü fennálló és egy időtől olta mindkét magyar hazára teljes mértékű befolyással levő titkos policzia szaporítja már jó előre Erdélyben, minden emberiségek érdemét levetkezett agenseit és a mikor diaeta lesz, a deputatusok, a regalisták, a főtisztek számokban fognak elegen találatni ezen orozva hóhérló pór, szenny gazemberek sergéből. Tekintsa figyelemmel, kikből áll a gubernium, melynek törvényen alapodott fénye s ereje azon homályra s elgyengülésre alázódott, hogy abban egy zilahi varga eredetű impostor dictatoroskodik ezen tanács-test, sőt elmecevészett hazánk felett is. Kikből az udvari cancellaria? melynek a már említett kettőn kívül praesese s több tag-

jai oly gyávák, oly roszak, oly közutálásra méltók, hogy említéstételre se érdemesek. Mi most a törvényes királyi tábla? és minők a jurisdictiók jelen tisztviselői? A törvényes uralkodónak kezéből ki van minden hatalom és activitás véve, ő egyebet nem tesz, hanem nagyobb részint maga se tudva mit subscribal és audientiákat ad, de ezeket inkább már megszokott időtöltésből. A magyar dolgok elintézése egészben R. kezében van, kinek a titkos policzia iszonyító lelketlenségein kívül semmi tudományos ismeretei nincsenek, a törvényt nem érti, az országot nem ismeri, maga hitvány tót eredetű ember lévén, ismeretlen előtte a nemes magyar maga tulajdon valósága szerint és mégis ez ura most a föld színén egyik legszébb, legnemesebb nemzetnek a magyarnak, ez, kinek érdemessége abban áll, hogy miatta és eszközlése következtetésében harmincz néhány szerencsétlen olasz patrioták örökös fogságra ítéltetve, a spielbergi bastillba átkozzák ezen istentelent. Anarchia van, a dagálnak hatalma, a romlottságnak erőszakja türhetetlen terühvel nyomja az egészet. A ki a hatalmaskodóknak csufos körébe nem tartozik, az borzasztó üldöztetésnek tárgya nemcsak, hanem se személye, se vagyona, se élete nincs egy szempillantatig is bátorságban, hogy a mindent szabadosiny szerint egybegázoló erőszaknak ne váljék áldozatjává. Hivatalokban csupán a czélarányhoz alkalmaztattak és a kiket a titkos policzia ajánl, helyheztenek. A vármegyék rendei törvényes erjüktől megfosztattak, a vármegyei tisztviselők többnyire sepredék emberek, kik hallatlan bosszuságokkal illetik a földesurakat, keskenyítik azoknak jussaikat, szegény embereiknek piócza módjára szívják véruket s zsirjokat. A régi aristocrazia törvényes helyét harmatgombához hasonlítható imposturák által felemelkedett varga, kocsis s Isten tudja minő eredetű emberecskék foglalták el, ezeké most a földön az ország, a hatalom és a dicsőség. Egyik nemzetnek, statusnak s rendnek se áll fenn törvényes léte, a protestans religió jussait szabadosan tiporja a hasának és Venusnak áldozó fekete legió és az ennek zsiros zsoldjában élő hatalmasoknak közmegvettetésnél és lenyakaztatásnál egye-

bet nem érdemlő veszett serge. Inséges zavarra jutottak minden dolgaink, soha a magyar hon a pogánynak nevezetett iga alatt is ily keservekben nem nyögött és hogy ha a magyarok nagy istene nem könyörül, ezen zivataros szélvész hajjai közt elsülyed drága édes hazánk hajócskája. A fent említetteken kívül felszámolhatatlan mennyiségű ok, tárgy s sérelem nyomja árva nemzetünket, melyeket igen jól tudsz s érzel is. Keseregj tehát, de úgy, mint ismeretes, tisztelt s szeretett igaz jó hazafi; úgy a hogy eredeti nemes magyarhoz illik; sirj, de el ne csüggedj, hanem tapaszd szivedet, meggondolva, kiknek drága, nemes vére eleveníté azt és cselekedj úgy, a hogy azok a hallhatatlan érdeműek cselekedtek, kik a jó s hiv hazafiságot és ennek nyomán a rendülhetetlen elszánást örökségül szállították reád, de reám is. Midőn néhai édes apám testvérbátyjával megosztozott, osztálylevelöket ezen nevezetes intéssel fejezték be: „Mivel fiu maradékinkról ily kedvezőleg gondoskodtunk, megkívánjuk, hogy ők is az uralkodó fejedelemséghez, hazájokhoz s nemzetekhez buzgó tisztelettel, a haza törvényei és a nemesi szabadság iránt csüggedhetetlen hűséggel viseltessenek, ezekért a midőn kívántatik, véreket is ontsák és legyen tudokra, hogy aki közülök ezen hagyománynak ellen cselekszik, ezen elvete-medett hálátlanra koporsónkból is átkot szállitunk.“

EGY KÉRELEM BEM JÓZSFHEZ

1849-ből.

Közl: K. Papp Miklós.

Lukinics József, mint tudjuk, Beszterczen orozva lövetett le a Bem kocsiában 1849 július 10-én. Az alább következő kérelem özvegye által iratott, s azt Bem fel is akarta a kormányhoz terjeszteni, de az események gátot vetettek, s e kérelem elintézetlenül maradt.

En e kérelmet mellékleteivel együtt

Teleki Sándor ezredes barátom szivességéből birom.

Kivül: Erdélyi részek fő hadi vezére és altábornagy tisztelt Bem József urhoz alázatos esedezése N. százados Lukinics József özvegyének özvegyi és árvai nyugdíj kieszközölése iránt. 4 d. z. Udvari.

Mélyen tisztelt fővezér és altábornagy ur!

Tudva van tisztelt altábornagy ur előtt már néhai kedves férjemnek, vezérkari százados s harmadrendű érdemjellel is diszesített Lukinics Józsefnek a szabadság harczában az 1-ső számú bizonyítvány szerént folyó év július 10-én történt véletlen elesése. E honért s ennek szabadságáért halt bár ő meg, a miért életét minden hős örömmel áldozza, de mint családapának halála nekem s két neveletlen, egyik 2 éves, másik 4 hónapos árváimnak soha eléggé meg nem siratható vesztesünkbe kerulte; csupán azon egy vigasztalás marada fenn számomra, hogy nem levén ő e honnak szülötte, csak polgára, midőn mégis e honért vértett el, oly szép elhivatást teljesített, mely által két kedves fiait e hazának édes gyermekeivé avatá, s mit érettük az édes apa, érettem a jó férj többé nem tehet, azt a haza mindnyájunkért meg fogja tenni, hogy tehát magam s két árváim jövő sorsát a nagy vesztes mellett tűrhetővé tehessem, néhai férjemmel lett egybeköttetéséről szóló bizonyítványnak 2-ik szám alatt, gyermekeim keresztleveleinek pedig 3-ik és 4-ik számok alatt lett ide zárása mellett

Esedezem tisztelt altábornagy ur előtt, méltóztasson néhai kedves férjem után engemet, mint az ő özvegyét s két árváimat méltán illető s körrendelet által is biztosított járandóságoknak (Pension) havonkénti kiszolgáltatását kegyesen kieszközölni. Nagy tisztelettel öröklök

Tisztelt altábornagy urnak
Kolozsvárt, július 25-én 1849.

alázatos szolgálója

özvegy százados LUKINICS JÓZSEFNÉ
született BAGDI JULIÁNA.